

Brexit – er det så ille?

Månedsbrev 03/2016

Dersom det er slik at integreringen i EU har gått for langt, kan et Nei til EU ved folkeavstemningen i Storbritannia den 23. juni da vise seg å være en god ting?

Arne Jon Isachsen
Centre for Monetary
Economics (CME)

Sankthansaften er det folkeavstemning i Storbritannia. Ja eller Nei til fortsatt medlemskap i EU. Sterke krefter forteller hvor ille det vil gå med Storbritannia og med Europa om Nei- siden vinner. Storbritannia vil miste nær en million jobber, viser en analyse fra Confederation of British Industry (CBI, som er noe à la Norges Industriforbund, som i sin tid ble tatt opp i NHO), og den årlige verdiskapningen i Storbritannia vil reduseres med hundre milliarder pund. Ved et Nei må finanssenteret City i London påregne å miste konkurransekraft overfor andre internasjonale finanssentre. Mye av handelen i euro vil trolig forlate de britiske øyer.

Hva slags avtale vil Storbritannia få?

Med Nei til EU i Storbritannia den 23. juni vil prosessen med en formell utmeldelse starte opp. Hvilket innebærer forhandlinger om å finne en ny modell for økonomisk samkvem og samarbeid mellom Storbritannia og de 27 landene som EU, etter Storbritannias uttreden – eller Brexit – vil bestå av.

Den norske modellen, kan den være noe å satse på? Vi er med i det økonomiske samarbeidet i EU uten å være med å bestemme. Men med gleden av å betale. Hva vi får igjen for det? Anledning til å føre en egen politikk hva gjelder fisk og landbruk. Derfor de dyre franske ostene. Eller kanskje heller den litt løsere tilknytningsformen til EU som Sveits har valgt vil passe britene bedre? Basert på et finmasket nett av bilaterale avtaler.

Den modellen britene vil ende opp med ved et Nei, blir ganske sikkert ingen blåkopi av noen eksisterende modell. Til det er Storbritannia for stor og for spesiell. "Be that as it may", som engelskmennene sier, hva som interesser meg her er hvorvidt Brexit, de mange dystre spådommer til tross, kan vise seg å være en god ting. For britene, så vel som for europeere flest.

Historisk tilbakeblikk

Kull- og stålunionen som trådte i kraft i 1953 mellom Tyskland, Frankrike, Italia og Be-Ne-Lux-landene var oppstarten til dagens EU eller Europeiske Union. Roma-traktaten av 1957 sementerte og utvidet dette samarbeidet. Hensikten var todelt. Bidra til økonomisk fremgang og vekst. Samt sikre fred og fordragelighet mellom land på det europeiske kontinentet som hadde utviklet den slemme uvanen med ujevne mellomrom å gå til krig mot hverandre. "Fred i vår tid" – som britenes statsminister Neville Chamberlain sa etter sitt møte med Adolf Hitler i München i september 1938, viftende med en papirlapp der avtalen om fred var skrevet under av dem begge – ble en realitet med Roma-traktaten nitten år senere.

Storbritannia var ikke med fra starten. Etter noen år begynte britene å interessere seg for medlemskap. Men general De Gaulle, Frankrikes egenrådige president, kom dem i forkjøpet. I 1963 la han ganske enkelt ned veto mot å ta britene med – etter hans mening var

ikke folket på øyriket "europiske nok". Med De Gaulle ute av historien – studentopp-tøyene våren 1968 ble begynnelsen til slutten for ham – og med Georges Pompidou i Elysée-palasset, ble Storbritannia i 1973 omsider tatt opp i det som i mellomtiden hadde fått navnet Det europeiske fellesskapet eller EF. Georges Pompidou var for øvrig var statsminister i mer enn seks år under president De Gaulle – den lengste perioden for en statsminister i den femte republikks historie (som De Gaulle selve etablerte ved en folkeavstemning høsten 1958).

Øyfolket holdt imidlertid en form for armelengdes avstand til dem på Kontinentet. Da spørsmålet om felles mynt skulle besluttes i desember 1991, reserverte britene seg. (Det gjorde danskene også.) Tidligere hadde britene reforhandlet avtalen slik at overføring av midler fra London til Brussel ble redusert. "The lady is not for turning" som daværende statsminister Margaret Thatcher uttrykte det, med et fast grep i vesken der sjekkheftet lå. Når det kom til stykket hadde britene lite glede av overføringer til landbruket som hovedtyngden av midlene fra EU gikk til. Hun nådde frem. Rabatten for 2012 er beregnet å utgjøre nær fire milliarder britiske pund.

At britene stemmer Nei til fortsatt medlemskap i EU fremstilles av mange som en udelt ulykke, både i Storbritannia og på Kontinentet (eller Fastlands-Europa). Utenlandske statsledere utover Europa – og forretningsfolk – gir gjerne sitt besyv med. Storbritannia er en

del av Europa og må for all del forbli en del av EU.

Men er det så sikkert da?

Er EU en ordentlig union?

Har konseptet EU – med sitt slagord om "ever closer union" – gått ut på dato? Forestillingen om EU som en sykkel – stanser man å sykle, velter man. Med tilhørende aspirasjon om "ever closer union". Som for øvrig var en forutsetning for tysk ratifikasjon av Maastricht-traktaten av 1991.

Har konseptet EU – med sitt slagord om "ever closer union" – gått ut på dato?

Dersom det er slik at EU har blitt en *for tett* union, at integreringen har gått *for langt*, da kan et Nei i Storbritannia den 23. juni kanskje vise seg å være en god ting? Både for Storbritannia og for de gjenværende 27 medlemslandene på kontinentet. En dannet uttreden av EU for Storbritannias vedkommende kan danne opptakten til en utvikling der landene i Europa over tid finner frem til en bedre og mer robust form for samarbeid.

Problemet med EU slik unionen i dag fremstår, er at den er tuftet på en bristende forutsetning. En union i ordets rette forstand krever en solidaritet EU-landene imellom som

ikke er til stede. Den nasjonale identiteten er langt sterkere enn den europeiske. Folk er franskmenn, tyskere og engelskmenn mer enn de er europeere.

I USA er det motsatt. Man er først og fremst amerikaner. Og dernest "a Texan" eller "a New Yorker".¹ Derfor kan Washington D.C. samle inn 17–18 prosent av Amerikas BNP i føderale skatter og avgifter, til dekning av felles utgifter for De forente stater. Og til i noen grad inntektsoverføringer de femti delstatene imellom. Brussel derimot må nøye seg med inntekter tilsvarende drøye prosenten av EU-landenes samlede BNP.

To tabber

To tabber betaler EU for nå. Euro som felles mynt. Og en for rask innmelding av 11 nye medlemsland fra Sentral- og Øst-Europa etter Sovjetunionens oppløsning.

Felles mynt forutsetter felles finanspolitikk et stykke på vei – der land i oppgangs-konjunkturer deler litt med land som erfarer dårligere tider. Et enkelt grep ville gjort underverker i denne sammenhengen – at arbeidsløshetsstrygden i noen grad ble gjort til et anliggende for EU sentralt snarere enn bare for de enkelte medlemslandene. Slik er det i USA. Utgiftene til arbeidsledige bestrides i fellesskap av enkeltstatene og på føderalt nivå, av Washington D.C.

Tabbe nummer to var et altfor raskt inntak av nye land i EU. Det demokratiske sinnelaget hadde trengt lenger tid på å utvikle seg. De økonomiske strukturene man fikk i noen land etter at jernteppet ble trukket opp, ble preget av oligarkenes talentfulle og brutale grafsing.

Folk er franskmenn, engelskmenn og tyskere mer enn de er europeere.

Brexit breakes it?

Mon tro om suksessen til Den europeiske union den første tiden gikk politikerne til hodet? Og førte til at de la opp til en "ever closer union", som det senere skulle vise seg det ikke var politisk grunnlag for. Da kan det kanskje være fint med et Nei den 23. juni. At britene i så fall går opp løypa som andre land vil vurdere å følge etter i, trenger heller ikke være noen ulykke.

Brexit breakes it? Neppe. Baner kanskje heller veien for mer "passe" integrering. Der målet om "ever closer union" legges bort. Den som lever får se.

31. mars 2016

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>

¹ Not all texans are from Texas (ie. John Wayne), and not all those from Texas are texans (ie. George Bush).